

*Драгомерецький М. М.,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖГАЛУЗЕВІ ІНСТИТУТИ ПРАВА: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Анотація. У статті досліджено основні характеристики міжгалузевого інституту права у рамках сучасного праворозуміння, в основі якого лежить теза про конвергенцію приватного та публічного права. Обґрунтовується, що комплексне поєднання приватно-правових та публічно-правових засад у регулюванні суспільних відносин дає змогу забезпечити економічну складову частину національної безпеки країни шляхом залучення необхідних ресурсів для її розвитку.

Дослідження правової природи міжгалузових інститутів у системі права має не тільки концептуальне теоретичне значення щодо з'ясування його структурних елементів, але й прикладне значення для формування правотворчої та правозастосовчої діяльності.

У системі права разом із міжгалузевими зв'язками виникають комплексні утворення (комплексні інститути права). Установлено, що фрагментарно міжгалузеві і комплексні інститути права можуть збігатися, якщо в основі інтегруючого фактору лежить нормативно-правовий акт як збірник норм права. Поява міжгалузевих зв'язків викликана насамперед предметом та методом правового регулювання, відповідно, комплексному інституту права не обов'язково притаманна міжгалузева складові частина.

Запропоновано таке визначення міжгалузевого інституту права: відокремлений комплекс правових норм різної галузевої належності, що регулюють певний вид взаємопов'язаних, близьких за змістом суспільних відносин у межах специфічного правового режиму.

Обґрунтовано, що дослідження міжгалузових інститутів права варто проводити не в напрямі «самостійних» галузевих визначень цього поняття, а шляхом вибору вектору формування науково обґрунтованого та практично застосовного загального визначення. Відповідно, міжгалузовий інститут права являє собою відокремлений комплекс правових норм різної галузевої належності, що регулюють певний вид взаємопов'язаних, близьких за змістом суспільних відносин у межах специфічного правового режиму. Безперечно, наведена характеристика міжгалузевого інституту права не вичерпує усього змісту дослідженого поняття, тому подальшого вивчення потребує питання про правовий режим цього інституту.

Ключові слова: міжгалузовий інститут права, комплексний інститут права, правовий інститут, система права, правовий розвиток.

Постановка проблеми. Останнім часом активно здійснюється новелізація національного законодавства. Змістовні зміни торкнулися традиційних правових норм та інститутів (наприклад, інститут права власності на землю, неплатоспроможність фізичних осіб). З одного боку, такі зміни зумовлені приведенням чинного законодавства у відповідність до міжнародних договорів, ратифікованих Україною. З іншого боку, постійне

ускладнення суспільних відносин відбивається на правовому розвитку. Зокрема, тенденція інтеграції та уніфікації правових норм є закономірним явищем формування цілісного фундаменту системи права.

Нині феномен інституту права стає предметом розгляду не лише загальнотеоретичної юриспруденції, але й галузевих наук. Проте дослідження інститутів представниками окремих галузей [13, с. 129–130; 14, с. 10] не дає повного уявлення про їх диференціацію залежно від сфери застосування, що досить часто приводить до спотвореного розуміння міжгалузових та комплексних правових інститутів, їх понятійного змішування та заміщення.

Водночас дослідження правової природи міжгалузових інститутів у системі права має не тільки концептуальне теоретичне значення щодо з'ясування його структурних елементів, але й прикладне значення для формування правотворчої та правозастосовчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковим дослідженням окремих питань функціонування міжгалузових інститутів у системі права свої праці присвятила ціла низка вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема М.І. Байтін, В.С. Нерсисянц, Н.О. Левицька, Л.М. Луць, Н.М. Оніщенко, О.Ф. Скакун. Проте, незважаючи на значну кількість наукових розробок окремих аспектів цієї правової категорії, у юридичній літературі загальнотеоретичного та галузевого спрямування відсутня однотайність у розумінні правової природи міжгалузевого інституту права, його місця в системі права і значення для правового розвитку.

Метою статті є проведення наукового загальнотеоретичного аналізу правової природи міжгалузових інститутів у контексті доктринальних та законодавчих положень, місця і значення їх у системі права разом із суміжними категоріями.

Виклад основного матеріалу. Системоутворюючим фактором впливу права на суспільні відносини, хоча й не єдиним, слід вважати предмет і метод правового регулювання, насамперед під впливом яких відбувається формування галузей права, їх інститутів та норм.

Варто визначити, що традиційно інститутом права вважається сукупність відносно відособлених правових норм у рамках певної галузі (галузей) права, що регулюють певну групу (вид) взаємозалежних суспільних відносин [10, с. 304]. Інститут права – це конкретизована правовим режимом цілісність правових норм, за допомогою яких здійснюється регулювання групи суспільних відносин через застосування галузевого методу регулювання для досягнення спільної мети [8, с. 135].

Стосовно появи міжгалузових правових інститутів існують різні погляди науковців. На інтегрованості міжгалузових інститутів акцентують увагу М.І. Байтін, Д.С. Петров, у зв'язку

з чим міжгалузеві інститути є похідними утвореннями та не можуть як такі утворення бути віднесеними до жодної галузі права [1, с. 37].

На думку Н.О. Левицької, «галузевий нормативно-правовий інститут є сукупністю нормативно-правових приписів, що регулюють певну групу однорідних суспільних відносин у межах видових предмета правового регулювання та юридичної конструкції, тому приписи міжгалузевого інституту регулюють суспільні відносини, що володіють загальними ознаками в межах предметів регулювання суміжних галузей права» [5, с. 22].

З огляду на існування інститутів права галузі права перебувають у взаємодії між собою, в результаті якої формуються міжгалузеві зв'язки у вигляді міжгалузевих правових інститутів.

Не вдаючись до детального аналізу понятійної складової частини категорії «правовий інститут», що виходить за межі дослідження, маємо зазначити, що інститути права класифікуються за різними критеріями, зокрема за змістом, структурою, спрямованістю регулювання, характером та призначенням, функціональною роллю. Серед великої кількості таких критеріїв зупинимось на такому, як сфера поширення, відповідно до якого правові інститути поділяються на галузеві, міжгалузеві та комплексні. Хоча однакості немає серед науковців навіть у цьому питанні.

Відомий теоретик права О.Ф. Скакун міжгалузеві, комплексні інститути об'єднує під поняттям «складні інститути права», які складаються із сукупності відносно відособлених норм права різних галузей, що спрямовані на регулювання певної групи (виду) взаємозалежних суспільних відносин. Прості (галузеві) прямо поєднують подібні норми права всередині якоїсь певної галузі права. На думку вченої, міжгалузевий інститут – це міжгалузєва підсистема, що є сукупністю відносно відособлених правових норм кількох галузей права, які регулюють певні групи (види) взаємозалежних суспільних відносин. Так, інститут власності складається з норм конституційної, цивільної, кримінальної та інших галузей права. Найбільші міжгалузеві інститути права знаходять втілення у відповідній комплексній галузі законодавства [10, с. 305–306].

Якщо з розумінням галузевих правових інститутів дещо простіше, то з міжгалузєвими та комплексними виникає низка протиріч. Нині основна правова полеміка полягає у змістовному наповненні понять «міжгалузєвий інститут права» та «комплексний інститут права».

У сучасному юридичному дискурсі можемо виокремити кілька концепцій розуміння міжгалузєвих інститутів у системі права. Одні автори розглядають міжгалузєвий інститут як різновид комплексних інститутів права. Інші науковці, особливо представники галузєвих наук, взагалі не розмежовують міжгалузєві та комплексні інститути (М.І. Байтін [1, с. 31–32], Н.М. Наумова [6, с. 12]). Прихильники третьої групи (хоча й залишаються в меншості) звертають увагу на те, що комплексні правові інститути містять норми різних галузей права і мають кумулятивний характер, а міжгалузєві – загальні нормативно-правові приписи для суміжних галузей і характеризуються уподібненістю [5, с. 23].

На нашу думку, перш за все варто уточнити, що формування міжгалузєвих інститутів є закономірним процесом розвитку системи права, зумовленим його диференціацією та універсализацією. Існування міжгалузєвих правових інститутів

не суперечить наявному поділу системи права на галузі права та правові інститути.

Водночас можемо вважати умовним поділ права на приватне та публічне з огляду на сучасний стан системи права, що не відповідає повною мірою суспільним потребам, адже використання такого поділу формує невинуватий результат, оскільки не породжує нові закономірності правового розвитку. Фактично відбувається конвергенція (зближення) приватного та публічного права. Так, комплексне поєднання приватно-правових та публічно-правових засад у регулюванні суспільних відносин дає змогу забезпечити економічну складову частину національної безпеки країни шляхом залучення необхідних ресурсів для її розвитку. Як наслідок, отримуємо актуальні інститут державної підтримки суб'єктів господарювання, в тому числі малого й середнього підприємництва, інститут концесії як форми державно-приватного партнерства, які акумулюють приватно-публічні складові частини системи права. З цією тенденцією неможливо не рахуватися.

Нині намітилося сучасне осмислення ролі права в житті суспільства. Зокрема, диференціація визначає внутрішні процеси, що відбуваються в межах системи права, що пов'язані з виділенням нових структурних елементів у його системі шляхом певного «подрібнення» останнього.

На думку В.С. Нерсисянца, зазначений процес супроводжується прогресуючим розвитком універсальних властивостей, норм, форм і процедур правового типу соціального життя та демонструє як соціальну необхідність, так і здатність права до впорядкування спочатку переважно стихійних процесів загальносоціальної глобалізації у рамках загального правопорядку як для внутрішніх, так і для міжнародних відносин [7, с. 38, 40].

Позитивно, що функціонування міжгалузєвих правових інститутів природно не обмежується сферою публічних чи приватних, матеріальних чи процесуальних галузей права. Наприклад, ускладнення правових зв'язків стало підґрунтям для виокремлення інституту зобов'язання, який є характерним для цивільного, господарського, фінансового права. Зокрема, книга 5 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України визначає загальні положення про зобов'язання, договір, окремі види зобов'язань, недоговірні зобов'язання. Розділ IV Господарського кодексу (далі – ГК) України містить загальні положення про господарські зобов'язання, їх виконання та припинення, господарські договори. Податковий кодекс України оперує поняттями «податкове зобов'язання», «грошове зобов'язання» (пп. 14.1.156, пп. 14.1.156¹, пп. 14.157, пп. 14.1.158, пп. 14.1.158¹ п. 14.1 ст. 14).

О.П. Подцерковний справедливо зауважує, що для інших галузей права (бюджетне, міжнародне, конституційне тощо) за аналогією мають застосовуватися механізми реалізації зобов'язань, вироблені в галузях права з розвинутим зобов'язальним інструментарієм, але в тих межах, що відповідають специфічним методам та цілям регулювання специфічних галузей права [9, с. 198].

Міжгалузєвими процесуально-правовими є інститути доказування, представництва, судових витрат тощо. Наприклад, інститут преюдиції в адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному процесах демонструє підстави звільнення у доказуванні та властивість судового рішення.

Досліджуючи міжгалузеві нормативно-правові інститути, Н.О. Левицька визначає їх ознаки, серед яких слід назвати такі: вони є структурною частиною системи джерел права; мають загальні для суміжних галузей положення; є відображенням загальних принципів права, спільних для деяких чи всіх галузей права; є відображенням загальних для кількох суміжних галузей юридичних конструкцій; їх предметом є певна сторона уподібнення суспільних відносин; спрямовані на забезпечення уніфікації нормативно-правових приписів, однотипності правового регулювання [5, с. 23]. Хоча запропонована характеристика Н.О. Левицької загалом видається слушною, вона представляється надто загальною, оскільки зазначені ознаки практично повністю повторюють ознаки інституту права, розробленого представниками загальнотеоретичної юриспруденції [12, с. 183–184].

Таким чином, міжгалузевий інститут права є різновидом інститутів права, тому має загальні риси, характерні для останніх. Водночас під міжгалузевим інститутом права слід розуміти відокремлений комплекс правових норм різної галузевої належності, що регулюють певний вид взаємопов'язаних, близьких за змістом суспільних відносин у межах специфічного правового режиму.

Як бачимо, інститут права покликаний здійснювати регулювання окремих груп суспільних відносин. У зв'язку з цією метою він має бути науково осмислений не як суто умоглядний предмет, а як певний живий орієнтир для розвитку системи права та правозастосовчої практики.

Візьмемо для прикладу інститут довірчого управління, який ґрунтовно регламентується нормами цивільного права (глава 70 ЦК). Останнім часом активно обговорюється необхідність його застосування у сфері господарського права стосовно управління об'єктами державної власності, управління інвестиційними потоками тощо [3, с. 8]. Як інвестиційна складова частина господарської діяльності інститут довірчого управління дійсно отримує широке застосування у наданні фінансових посередницьких послуг шляхом накопичення коштів вкладників та їх інвестування задля отримання прибутку (наприклад, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій», «Про інститути спільного інвестування»). Тут ми можемо говорити про міжгалузеві зв'язки з господарським, фінансовим, адміністративним, податковим правом.

При цьому планується, що інститут довірчого управління має замінити відомий сфері господарювання інститут права оперативного управління та господарського відання. Так, Законопроект «Про внесення змін і доповнень до деяких законів України з метою вдосконалення цивільного законодавства» № 2635 задля імплементації у чинне цивільне законодавство України ефективних і ринкових механізмів контролю за володінням та управлінням об'єктами державної та комунальної власності з боку новоутворених товариств і установ фіксується, що речово-правові титули господарського відання та оперативного управління мають неринковий характер. Як наслідок, отримуємо інститут управління майном у діяльності юридичних осіб публічного права, що приводить до того, що не можна створити юридичну особу публічного права на підставі інституту управління майном; управлінням державного майна може бути наділена лише недержавна юридична особа, при цьому державна юридична особа може здійснювати довірче

управління майном різноманітних осіб недержавної форми власності; кредитори вправі звернути стягнення на майно, що перебуває в управлінні управителя, всупереч того, що існує державне майно, яке не підлягає приватизації і на яке не може бути звернене стягнення кредиторів; неможливо застосувати субсидіарну відповідальність держави за боргами казенних підприємств. На цих аспектах справедливо акцентують увагу О.А. Беляневич, О.П. Подцерковний [2].

Такі негативні наслідки існують не лише для розвитку господарського права як галузі, але й для наявного господарського правопорядку. Зрештою, штучне заміщення галузевих інститутів міжгалузевими, формування надуманих міжгалузевих зв'язків виконують дестабілізуючу роль в існуванні усталеної правової системи.

У юридичній літературі можемо зустріти твердження, що комплексні правові інститути є складними утвореннями і своєю певною частиною (відповідними правовими нормами) одночасно входять до складу декількох галузей права, через що вони також іменуються міжгалузевими [13, с. 130]. Така думка має широке коло прихильників, тому варто з'ясувати співвідношення міжгалузевих і комплексних інститутів права.

У дисертаційному дослідженні Н.М. Наумова, аналізуючи інститут недоторканості житла, який вона називає міжгалузевим комплексним, підкреслює, що важливою характеристикою комплексного міжгалузевих інститутів є правило про те, що норми закріплюються зазвичай у джерелах галузі, яка їх запозичує; норми проходять істотну переробку, модифікацію стосовно специфіки предмета і/або методу галузі, яка їх запозичує [6, с. 12]. Як видається, тут варто уточнити, що така характеристика притаманна комплексним інститутам права, що аргументовано в юридичній літературі і не відповідає природі міжгалузевих інститутів права.

При цьому інша теза Н.М. Наумової цілком вписується у призначення міжгалузевих інститутів права. Вчена зазначає, що в кожній з галузей права (конституційному, кримінальному, цивільному та кримінальному процесуальному праві) положення та правила про недоторканність житла застосовуються інакше, ніж в іншій галузі права, що вказує на відсутність єдиного методу правового регулювання, чим інститут недоторканості житла докорінно відрізняється від галузевих інститутів права [6, с. 12].

Водночас той факт, що певний вид суспільних відносин регулюється нормами окремих галузей права, сам по собі не може означати наявності комплексності в інституті права. Не складно помітити, що фрагментарно міжгалузеві та комплексні інститути можуть збігатися, якщо в основу інтегруючого фактору покласти лише нормативно-правовий акт як збірник норм права. Проте, як уже зазначалося, поява міжгалузевих зв'язків викликана насамперед предметом та методом правового регулювання, відповідно, комплексному інституту права не обов'язково притаманна міжгалузєва складова частина.

Існує ще один важливий момент щодо інститутів права, які регулюються нормами окремої галузі, але мають відсилання до норм інших галузей права. Зокрема, виникає питання про те, чи можна такі інститути вважати комплексними. Наприклад, глава V ГК України регулює засади відповідальності за порушення у сфері господарювання. Відповідно до ч. 4 ст. 232 цієї глави ГК України, відсотки за неправомірне користування чужими коштами справляються по день сплати суми цих коштів

кредитору. При цьому ні ГК, ні інший господарський нормативно-правовий акт не регламентує ці питання. Стаття 625 ЦК України регулює відносини, що виникли як наслідок прострочення виконання грошового зобов'язання. Так, відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України, боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три відсотки річних від простроченої суми, якщо інший розмір відсотків не встановлений договором або законом.

Компенсація втрат кредитора через прострочення виконання грошового зобов'язання боржником у сфері господарювання у формі відсотків річних та індексу інфляції має здійснюватися на підставі ст. 625 ЦК України [4, с. 150], тому інститут господарської відповідальності за неправомірне користування чужими коштами не можна розглядати як комплексний.

Н.О. Левицька доходить правильного висновку: міжгалузевий нормативно-правовий інститут відрізняється від комплексних інститутів, оскільки вони мають іншу юридичну природу, призначення й виокремлюються низкою особливостей [5, с. 23–24].

У цьому контексті варто відзначити, що комплексні інститути складаються з норм права, які під час регулювання певного виду суспільних відносин проявляють галузеві ознаки щодо предмета регулювання. Прикладами комплексних інститутів права є інститут неспроможності (банкрутства), інститут виборчого права, хоча їх, напевно, доцільніше назвати підгалуззями.

Так, відносини неспроможності (банкрутства), будучи власне господарськими, пов'язані з нормами інших матеріальних галузей права (цивільне, адміністративне, фінансове, трудове право) та процесуальних галузей (цивільно-процесуальне, адміністративно-процесуальне право). Такий взаємний вплив отримав відображення у вираженні норм, що регулюють ці відносини, а саме Кодексі України з процедур банкрутства (далі – КзПБ). Зокрема, відповідно до ст. 7 КзПБ, це всі майнові спори, стороною в яких є боржник; спори з позовними вимогами до боржника та щодо його майна; спори про визнання недійсними результатів аукціону; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником; спори про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно; спори про стягнення заробітної плати; спори про поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника; спори щодо інших вимог до боржника.

Висновки. Проведений аналіз основних характеристик міжгалузевого інституту права у співвідношенні із суміжними правовими категоріями уможливорює низку висновків. Сучасний правовий розвиток базується на тісній взаємодії галузей права, в результаті чого формуються міжгалузеві зв'язки у вигляді міжгалузевих правових інститутів. У системі права разом із міжгалузевими зв'язками виникають комплексні утворення (комплексні інститути права), що складаються з норм права, які під час регулювання певного виду суспільних відносин проявляють галузеві ознаки щодо предмета регулювання.

Дослідження міжгалузевих інститутів права варто проводити не в напрямі «самостійних» галузевих визначень цього поняття, а шляхом вибору вектору формування науково обґрунтованого та практично застосовного загального визначення. Відповідно, міжгалузевий інститут права являє собою відокремлений комплекс правових норм різної галузевої належ-

ності, що регулюють певний вид взаємопов'язаних, близьких за змістом суспільних відносин у межах специфічного правового режиму. Безперечно, наведена характеристика міжгалузевого інституту права не вичерпує усього змісту дослідженого поняття, тому подальшого вивчення потребує питання про правовий режим цього інституту.

Література:

1. Байтин М.И., Петров Д.Е. Соотношение отрасли права и отрасли законодательства. *Правоведение*. 2004. № 4. С. 29–40.
2. Беляневич О.А., Подцерковний О.П. Ризики та правові проблеми для державного сектору економіки та державної власності у разі прийняття Законопроекту № 2635 «Про внесення змін і доповнень до деяких законів України з метою вдосконалення цивільного законодавства». URL: <https://coordynata.com.ua/riziki-ta-pravovi-problemi-dla-derzavnogo-sektoru-ekonomiki-ta-derzavnoi-vlasnosti-u-razi-prijnatta-zakonoproektu-no-2635-provnesenna-zmin-i-dopovnen-do-dekikh-zakoniv-ukraini-z-metou-vdoskonalenna-civilnogo-zakonodavstva>.
3. Венедіктова І.В. Договір довірчого управління майном як форма реалізації правового інституту довірчого управління майном в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2003. 19 с.
4. Згама А.О. Законні проценти та інфляційні втрати у сфері господарювання: практика застосування ст. 625 Цивільного кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 148–151. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/40.pdf.
5. Левицька Н.О. Міжгалузеві нормативно-правові інститути: деякі теоретичні питання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 14. Т. 1. С. 22–24.
6. Наумова Н.М. Недоторканість житла як комплексний міжгалузевий правовий інститут: теоретико-правова характеристика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Харків, 2017. 20 с.
7. Нерсесянц В.С. Процессы универсализации права и государства в глобализирующемся мире. *Государство и право*. 2005. № 5. С. 38–47.
8. Общетеоретическая юриспруденция. Учебный курс: учебник / под ред. Ю.Н. Оборотова. Одесса: Феникс, 2011. 436 с.
9. Подцерковний О.П. Універсализація поняття зобов'язання як фактор розвитку галузей права. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. 2009. С. 192–201. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/23.pdf>.
10. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник. 2-ге вид. Київ: Алерта, 2010. 520 с.
11. Теорія держави і права: підручник / О.М. Бандурка, О.М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2018. 416 с.
12. Теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін. Харків: Право, 2015. 368 с.
13. Чабаненко М.М. Загальна характеристика аграрно-правових інститутів. *Юридичний електронний журнал*. 2015. № 2. С. 127–131.
14. Шестопалова Л.В. Юридична відповідальність в структурі права. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 5–15. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/60/part_1/10.pdf.

Dragomeretsky M. Intersectoral institutes of law: legal nature and approaches to understanding

Summary. The main characteristics of the intersectoral institution of law in the framework of modern legal understanding, which is based on the thesis of the convergence of private and public law. It is substantiated that the complex combination of private law and public law principles in

the regulation of public relations allows ensuring the economic component of the national security of the country by attracting the necessary resources for its development.

The study of the legal nature of intersectoral institutions in the legal system has not only conceptual theoretical significance in terms of elucidating its structural elements, but also applied significance for the formation of law-making and law enforcement activities.

In the system of law, along with intersectoral relations, there are also complex formations (complex institutions of law). It is established that fragmentary intersectoral and complex legal institutions can coincide if the integrating factor is based on a normative legal act as a collection of legal norms. The emergence of intersectoral relations is caused primarily by the subject and method of legal regulation, according to the complex institution of law is not necessarily inherent in the intersectoral component.

The definition of interdisciplinary institute of law is offered – a separate set of legal norms of different branch affiliation, which regulate a certain type of interconnected, similar in content social relations within a specific legal regime.

It is substantiated that the study of intersectoral institutes of law should be conducted not in the direction of “independent” sectoral definitions of this concept, but choosing the vector of formation of scientifically sound and practically applicable general definition. Accordingly, the interdisciplinary institute of law is a separate set of legal norms of different sectoral affiliation, regulating a certain type of interconnected, similar in content of social relations within a specific legal regime. Undoubtedly, the given characteristics of the interdisciplinary institute of law do not exhaust the whole content of the studied concept, so further study requires the question of the legal regime of this institute.

Key words: intersectoral institute of law, complex institute of law, legal institute, legal system, legal development.